

УДК 379.85:504.062 (477+438)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ДВОХ КРАЇН: ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

Д. С. Семенюк

студентка 3 курсу, група ТУР-31, навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Науковий керівник – ст. викладач М. С. Яковишина

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Проведено порівняльний статистичний аналіз показників діяльності національних парків України та Польщі. Виявлені відмінності у структурі функціонального зонування території національних природних парків двох країн. З'ясовано, що відвідування польських національних парків в десятки разів переважає над відвідуванням національних природних парків України.

Ключові слова: охорона природи, національні природні парки, відвідувачі, екотуризм.

Проведен сравнительный статистический анализ показателей деятельности национальных парков Украины и Польши. Выявлены различия в структуре функционального зонирования территории национальных природных парков двух стран. Установлено, что посещение польских национальных парков в десятки раз преобладает над посещаемостью национальных природных парков Украины.

Ключевые слова: охрана природы, национальные природные парки, посетители, экотуризм.

The statistical indicators of national parks of Poland and Ukraine were analyzed. The differences in the structure of the functional zoning the territories of the national parks of both countries were found. Realism that visiting Polish national parks in the ten times are higher than Ukrainian national parks.

Keywords: tourism, nature conservation, national parks, visitors, ecotourism.

Всесвітня туристична організація ЮНВТО оголосила 2017 рік – роком сталого розвитку туризму. На даний час у більшості країн туризм є важливим джерелом фінансових надходжень. Україна теж володіє величезним туристичним потенціалом, який не використовується у повному обсязі. На фоні традиційних бізнес-туризму і конгресного туризму, зважаючи на існуючу економічну ситуацію в нашій державі, варто виділити екологічний туризм. Питання розвитку екотуристично-рекреаційної діяльності в межах національних природних парків є досить актуальним. Тому, для України на даному етапі важливим є активне використання досвіду зарубіжних національних парків з розвитку елементів сталого екотуризму. У цьому напрямі Україна вкрай зацікавлена у розвитку стратегічних відносин з Польщею – одним із найближчих сусідів.

Питаннями порівняння національних природних парків України і Польщі займалися різні українські науковці, зокрема Морозюк О. П., Зінько Ю., Брусак В., Дзядик Б., Коротун С. І., Яковишина М. С. та інші [1; 2; 3]. Однак наукових робіт, присвячених комплексному дослідженню міжнародного співробітництва у здійсненні екотуристичної діяльності на територіях національних природних парків проведено недостатньо. Це питання потребує подальшого розвитку.

Методологічною основою вивчення питання функціонування національних природних парків та організації туристичної діяльності на їх територіях стали правові положення щодо

господарського використання природоохоронних земель, а також наукові праці стосовно проблем відвідування національних природних парків. При написанні були використані методи: систематизації даних, порівняльного аналізу і структурно-логічного узагальнення.

У цій роботі розглянуто особливості функціонування національних природних парків України та Польщі. Мета дослідження – здійснення порівняльного аналізу ресурсних та планувально-територіальних аспектів організації туристичної діяльності у межах національних природних парків двох країн та визначення перешкод розвитку екотуризму між Україною та Польщею.

Перший справжній національний природний парк був створений у 1872 році на території США. Це Єллоустоунський національний парк. У Європі така форма охорони була започаткована у 1909 році у Швеції (парки Абіко і Сарек). У Польщі ідея національного природного парку була реалізована 1932-1934 рр. у Біловезькому та Пенінському парках (Park Narodowy w Białowieży, Park Narodowy w Pieninach). В Україні першим національним природним парком вважається Карпатський (1980 р.). Територія національних парків найбільш ефективно може використовуватись для розвитку міжнародного туризму.

Згідно Закону України про природно-заповідний фонд національні природні парки є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

Національні парки в Польщі називають Parki Narodowe. Туристський рух територією цих парків може відбуватися винятково визначеними стежками. За польським законодавством національний парк охоплює територію, що вирізняється особливими природними, науковими, культурними й освітніми цінностями, площею не менше 1000 га, у межах якої охороні підлягає вся природна система та її ландшафтні цінності.

У Польщі нині є 23 національні парки загальною площею 314,5 тис. га, тобто 1% площі країни. Станом на 2013 рік в Україні функціонує 42 НПП загальною площею 1131 тис. га, тобто 1,87% площі держави. Найменший у Польщі Ойцовський парк – 2 146 га, найбільший – Бежанський – 59 223 га. Найбільшим парком України є Подільські Товтри (261316 га), а найменшим – Дворічанський (3131,2 га) [1; 4].

В Україні станом на 2013 рік на території національних природних парків розроблено 262 туристичних маршрути, у Польщі – 149. Відвідало усі національні природні парки України 2,6 млн чоловік. Найбільш популярними серед туристів є такі парки: НПП Святі гори (1,2 млн. чоловік). Нажаль рівненський національний парк Дермансько-Острозький за 2013 рік серед усіх національних парків України прийняв найменшу кількість відвідувачів – лише 0,3 тис. чоловік. Серед польських парків найбільш популярним є Татршанський (2,947 млн чол.), а найменш популярним – Нарвянський (12 тис.чол.). Аналізуючи кількість відвідувачів, було помічено, що на формування великого потоку туристів суттєво впливає віддаленість природних ландшафтів від урбанізованих міст. Так, найбільш популярними національними парками України та Польщі є території, що знаходяться в околицях великих міст: Кампінський парк (околиці Варшави) прийняв 1 млн. відвідувачів, Великопольський (околиці Познаня) – 1,2 млн відвідувачів, Ойцовський (околиці Кракова) – 0,4 млн відвідувачів, Голосіївський (м. Київ) – 550 тис. відвідувачів [1; 4].

Територіальні системи національних природних парків характеризуються високим показником естетичної привабливості, наявністю рідкісних представників флори та фауни, унікальних геоморфологічних структур, цінних пам'яток природи та відносно недоторканими ландшафтними комплексами. Власне функціональне зонування території природних парків є основним обмеженням щодо проведення екотуристичної діяльності на цих теренах [2].

Для забезпечення виконання покладеного на національні парки завдання щодо

обов'язкового дотримання режиму охорони природних екосистем та організації екотуризму законодавством України передбачено такі 4 зони: заповідна, регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарська. У межах національних парків Польщі виділяють наступні 3 зони різного режиму захисту: *strefa ochrony ścisłej* (заповідна зона, «так званої стислої охорони», де взагалі заборонене будь-яке втручання людини в екосистему), *strefa ochrony częściowej* (зона активного збереження або часткової охорони) і *strefa ochrony krajobrazowej* (зона охорони ландшафту). Остання зона в українському функціональному зонуванні парків відповідає зонам стаціонарної рекреації та господарській, оскільки охоплює інфраструктуру парку, сільськогосподарські землі та приватні садиби [1; 4].

Щодо туристичної діяльності, то в українських національних природних парках вона не забороняється і розвивається у межах зони регульованої та стаціонарної рекреації. У польських парках для відвідування туристами відкрита зона охорони ландшафтів, та з деякими обмеженнями – зона часткової охорони.

Аналізуючи туристську активність у відвідуванні такої рекреаційної території, як національний парк, простежується суттєва різниця між Польщею та Україною. Так, у 2013 році національні парки нашої країни відвідало 2,5 млн туристів, а у сусідній державі подібні природоохоронні установи щороку приймають більше 11 млн відвідувачів, що у п'ять разів більше.

Однією з причин зниженої уваги до національних парків України в порівнянні з парками Польщі можна назвати достатньо низьке інформаційне наповнення туристичних Інтернет-ресурсів. Так, більшість українських парків у кращому випадку мають сторінку у соціальних мережах, а інформаційний контент існуючих Інтернет-порталів не витримує жодної критики. Натомість, майже кожен національний парк Польщі має свій Інтернет-сайт, де розміщено детальну інформацію про його природні комплекси, атракції, туристичні послуги, маршрути, засоби розміщення тощо. Іноді можна переглянути презентації, або, навіть, відео екскурсії.

В умовах сучасного світу 70-80% потенційних туристів задля пошуку місць, які вони воліють відвідати, віддають перевагу Інтернету. Тому з метою привернення уваги туристів до національних парків України, варто розробити веб-сайти з краєзнавчо-туристичною інформацією та постійно слідкувати за їх наповненням, створити мобільні додатки для усіх туристичних маршрутів та об'єктів України. Ефективними засобами популяризації національних парків України можуть бути: туристські сайти, сторінки в соцмережах і промо-ролики (в You Tube), багатомовний національний туристський портал, інформація в міжнародних часописах, участь у міжнародних туристських виставках. До того ж це не потребуватиме значних коштів, оскільки участь у творенні контенту туристичних Інтернет-ресурсів, та їх перекладі можуть приймати студенти-туризмознавці різних міст України.

Висновки. Польські національні парки приймають в десятки разів більше відвідувачів, ніж українські. На туристський рух позитивно впливає близькість природно-заповідної території до урбанізованих міст. Ефективним засобом приваблення туристів до національних природних парків України може стати реклама туристичного потенціалу за допомогою Інтернет-ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Коротун С. І. Особливості використання природоохоронних територій у туристичній діяльності України і республіки Польща / С. І. Коротун, М. С. Яковишина. // Вісник НУВГП № 2 (74). – 2016. – С. 163–170.
2. Морозюк О. П. Екотуристична рекреаційна діяльність на територіях національних природних парків: обмеження та розрахунок оптимальної рекреаційної місткості // Збірник праць «Природа західного Полісся та прилеглих територій». – Луцьк, 2012. – С. 94–99.
3. Зінько Ю. Напрями впровадження елементів сталого туризму в Ужанському національному парку / Ю. Зінько, В. Брусак, Б. Дзядик // Вісник Львів. ун-ту. Серія географічна. Вип. 32. – 2005. – С. 110–120.
4. Kruczek Zygmunt. Frekwencja w atrakcjach turystycznych. – Kraków-Warszawa: Polska organizacja turystyczna, 2014.